

„Közel, s Távol”

II.

*Az Eötvös Collegium Orientalisztika Műhely
éves konferenciájának előadásaiból*

2012

„Közel, s Távol” II.

*Az Eötvös Collegium Orientalisztika Műhely
éves konferenciájának előadásaiból*

2012

ÚJ SZÉCHENYI TERV

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

www.ujszechenyiterv.gov.hu

06 40 638 638

A projektek az Európai Unió
támogatásával valósulnak meg.

TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0030 „Önálló lépések a tudomány területén”

Eötvös Collegium

Budapest, 2012

Felélő kiadó: Dr. Horváth László, az ELTE Eötvös Collegium igazgatója

Szerkesztő: Takó Ferenc

Korrektúra: Doma Petra, Jámbor Aliz Laura, Kövi Franciska,

Sándor Angelika, Takó Ferenc

Copyright © Eötvös Collegium 2012

Minden jog fenntartva!

Nyomdai kivitel: Komáromi Nyomda és Kiadó Kft.

Felélő vezető: Kovács Jánosné ügyvezető igazgató

ISBN: 978-963-89596-1-4

Kápolnás Olivér

Dzsingisz kán visszatérése

Egy hideg, téli éjszaka meleg, nyári napfényre áhítozik az ember. A sötét, sanyarú századok szülöttei is pontosan így vágyakoznak a dicsőséges múltba.¹ A mongol történelem állócsillagára, Dzsingisz kánra is vágyakozva tekintettek a kevésbé szerencsés korban és sorsban született mongolok.

Pontosan 850 évvel ezelőtt, 1162-ben született Dzsingisz kán. A törzsi és nemzeti háborúktól szabdalt mongol népet egyesítette, majd 1206-ban megalapította a Nagy Mongol Birodalmat. Az ő és fiai uralkodásának idejében a meghódított területek óriásivá nőttek. Mindez az unokák korában már darabokra esett, de még minden részén mongolok uralkodtak. A legjelentősebb utódállam az elfoglalt kínai területeket is magába foglaló Yuan Birodalom volt. Itt 1368-ban ért véget a mongolok hatalma, és a hódítók leszármazottai visszamenekültek az északi pusztákra. 1368 után többszöri próbálkozás ellenére sem sikerült tartósan újraegyesíteni a mongol területeket.

A mongolok keleti szomszédságában a XVII. század elején felemelkedő mandzsuknak először a déli mongol területek hódoltak be (1636), majd az északi részek (1691), végül a nyugati mongolokat, az ojrátokat is hatalmuk alá hajtották (1758). Gyakorlatilag a XVIII. század második felére a mongolok kevés kivételtől eltekintve a mandzsuk hatalma alá kerültek.

A mandzsuk uralomnak voltak vitathatatlan előnyei, megszűntek a zűrzavaros állapotok és a testvérháborúk, rend lett. A buddhizmus intenzív terjesztése következtében megerősödött az írástudó réteg, felvirágzott az írásbeliség, kolostori iskolák nyíltak. A helyi vezetőréteg nem cserélődött le, többségük Dzsingisz kánra vezette vissza a családfáját, de ennek ellenére az esetek nagy többségében hű támaszai voltak a mandzsuk uralomnak, juttatásokat és címeket kaptak a pekingi udvartól. Semmi sem tudta azonban elfeledtetni velük azt, hogy csak másodlagos állampolgárok voltak, ráadásul ők nem a birodalom központjában,

---

¹ Halhatatlan és visszatérő hősről: MAGYAR Zoltán, *Halhatatlan és visszatérő hősök*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2001, 7–25.

hanem csak a perifériáján éltek. A kezdeti időkben a mandzsuknak szükségük volt a mongolok fegyveres erejére, a lőfegyverek térhódítása után azonban a korszerűtlenné vált könnyűlovas haderőnek lecsökkent a szerepe. A gazdasági viszonyok is átrendeződtek. Dzsingisz és utódai idejében az Ázsiát Európával összekötő kereskedelmi útvonalak a mongolok ellenőrzése alatt álltak, a haszon náluk csapódott le.² Az újkorban a világkereskedelem fő útvonala a tengerekre tevődött át, elkerülve a mongol területeket. Ameddig a mongolok nem voltak egy birodalomban a kínaiakkal, addig déli szomszédjukkal jelentős kereskedelmet tudtak lebonyolítani, igaz, gyakran fegyverrel kellett rávenniük a kínaiakat, hogy nyissák meg nekik a piacokat. Ez a lehetőség is megszűnt a mandzsu birodalom keretein belül. A kereskedelem előbb kínai, majd kínai és orosz kézbe került.

A mandzsu uralom berendezkedése békéje és vitathatatlan előnyei ellenére nem minden mongolnak volt megfelelő, többször is felkelésbe, zavargásba torkollott az elégedetlenség. A felkeléseket nem lehet csupán egyetlen társadalmi réteggel kapcsolatba hozni, volt olyan, amelyet dzsingsizida leszármazott vezetett, és volt, amelyet egyszerű pásztor.³ A források egyenetlensége miatt azonban nem lehet pontos információkat találni arról, hogy a mongolok körében milyen volt a mandzsu uralom elfogadottsága. Az írásbeli források sem nyújtanak reális képet, ennek oka, hogy az írástudó réteg nagy részének (a szerzeteseknek és a közigazgatásban részt vevőknek) az állam nyújtotta a megélhetését. A nyomdák csak a nagyobb kolostorokban működtek, amelyek állami támogatást élveztek,⁴ emiatt semmi sem tudott megjelenni, ami a mandzsu politikával ellentétes lett volna. Ilyen körülmények között nem csoda, hogy a mandzsu uralommal szembeni elégedetlenség írott forrásokban csak apró jelekből érhető tetten.

A XVII–XIX. századi mongol történetírásra jellemző, hogy egy mű kivételével⁵ egyik sem jelent meg nyomtatásban. Ennek oka feltehetően az, hogy a mandzsu birodalomnak voltak „hivatalos” történeti művei, emellett nem volt kívánatos, hogy a birodalom egyik népe a saját szemléletében írja meg a saját történetét. Így

² Frances Wood, *The Silk Road*, London, The British Library, 2003, 116 skk.

³ *Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улсын түүх*, 2. kötet, Улаанбаатар, 1968, 248–270.

⁴ Robert James MILLER, *Monasteries and Culture Change in Inner Mongolia*, Wiesbaden, Otto Harrassowitz, 1959, 17. skk.

⁵ Csien-lung mandzsu uralkodó (1735–1796) kíváncsi volt a dzsingsizida nemzetség eredetére, ezért az egyik mongol történeti munkát (*Erdeni-yin tobci*) bemutatták neki, ezt később császári parancsra kinyomtatták. Ulayan, „*Erdeni-yin tobči*”-yin sudulul, Liyooning-un ündüsüten-ü keblel-ün qoriy-a, 2005, 75–77.

csak kéziratban terjedhettek a mongol történeti művek.⁶ A szerzők egy része a közgazgatásban szolgáló előkelő volt, és ők lojálisak voltak a mandzsú uralomhoz. Ez műveiken is észrevehető. Voltak azonban kevésbé lojális szerzők, akik a történeti művükben a hangsúlyt Dzsingisz kán idejére helyezték, és a mandzsú uralomról gyakorlatilag hallgattak. Akik ellenszenvvel viseltettek a mandzsuk iránt azok csak nagyon finoman tudták kifejezni a véleményüket. Például a mandzsú uralkodóház eredetmondájában az a motívum szerepel, hogy egy égből alászállt tündér esett teherbe egy, az Ég által küldött piros gyümölcstől; ez náluk annyiban változik meg, hogy nem gyümölcstől fogan meg a tündér, hanem egy közönséges halandó nemi erőszakától.⁷ Az elégedetlenség kifejezésének rejtett módja volt a mongol aranykor visszavárása, mert mutatta az akkori hatalom elutasítását. Ha minden rendben lett volna, akkor senki sem vágyott volna vissza egy letűnt, szebbnek vélt korra. A mongolok tudatában az aranykor Dzsingisz kán uralkodásának ideje volt. Az elégedetlenség megnyilvánulása, hogy Dzsingiszé mellett a mandzsú uralom elleni felkelések/lázadások egy-egy vezetőjének visszatérését várták.

A mandzsú uralom ellen 1675-ben tört ki az első komolyabb felkelés. Ezt Ligdan kán (1604–1634), az utolsó dzsingsiszida nagykán unokája, Bürni vang robbantotta ki. A szabadságharc/lázadás rövid idő alatt elbukott, és megölték Bürni vangot.⁸ A későbbi hagyományban azonban megjelenik az a motívum, hogy mégsem halt meg, csupán elmenekült.⁹ Nem mondják ki, hogy vissza fog térni, de erre csak egy élő embernek van esélye, egy halottnak nincs.

1755-ben az ojrát Amurszana vezetésével tört ki egy nagyszabású felkelés a mandzsú uralom ellen. 1758-ban a mandzsuk győzelmet arattak, Amurszana elmenekült, orosz földön halt meg.¹⁰ Több legenda is szól az ő¹¹ vagy egyik leszármazottjának visszatéréséről.¹² Amurszana felkelésével összefüggésben 1756–58

⁶ Nem ellenőrizhető adat szerint a mandzsú korban összeszedték és elégették azokat a mongol történeti műveket, amelyek kételkedtek a mandzsú hatalom legitimitásában. *Manuscripts from Private Collections in Ordus, Mongolia* (1). Szerk: YANG Haiying. Köln, 2000, 2.

⁷ Jimbadorji, *Bolor toli*, Ündüsten-ü keblel-ün qoriy-a, 1984, 477.

⁸ *Mongyol-un teüke*, főszerk: БОРЖИГАЙ Ойунбилэг, *Öbör Mongyol-un yeke suryaуули-yin keblel-ün qoriy-a*, 2008, 190–195.

⁹ *Mongyol-un uy eki-yin teüke = Oyirad teüken surbulji bicig*, kiadják: Badai, Altanorgil, Erdeni, *Öbör Mongyol-un soyul-un keblel-ün qoriy-a*. 1985, 316.

¹⁰ Чулууны Далай, *Ойрад Монголын түүх*, Улаанбаатар, 2002, 351.

¹¹ 1757-ben Amurszana Oroszországba menekült, amikor elhagyta a szülőföldjét, akkor az ojrát földön lévő utolsó hegycsúcsról megfogadta, hogy még vissza fog térni a hazájába. Később széles körben, számtalan legenda keletkezett a jövőbeli újra eljövételéről. Чулууны Далай, *Ойрад Монголын түүх*, Улаанбаатар, 2002, 356–357.

¹² Pozdnyev 1892-ben tett mongóliai utazásáról készült feljegyzéseiben említi, hogy Dambidszancan, akit Amurszana unokájának tartanak el fog jönni északról a katonáival és meg fogja szabadítani

között tört ki lázadás a keleti mongol területeken a dzsingiszida Csingundzsav vezetésével. A mandzsuk ezt rövid idő alatt elfojtották, és Csingundzsavot Pekingbe vitték és kivégezték. Ennek ellenére a nép ajkán több monda is életre kelt a visszatéréséről.¹³

A háttér felvázolása után térjünk át a mondára, amelyben Dzsingisz kán nem hal meg, csak elalszik, és megjövendöli felébredését. Ez a legenda csupán a *Mongolok eredete* (mong. *Mongyol-un uy eki-yin teüke*) című történeti műben maradt fent.¹⁴ Ezt 1825-ben fejezte be az ismeretlen ojrát szerző. A tibeti történelemről szóló monda után Dzsingisz kántól kezdve vezeti a mongol-ojrát történelem szálát. A szerkesztés minimális, kronológiai sorrendben egymás után vetett információhalmazból áll.¹⁵ A műben a monda így szerepel:

ejen boyda noyirsuqu cay-tayan . qubilai gegci aci-dayan silideg cerig ög-güged . minu küriy-e-yi mini ariyun sayin qadaɣala geju aci-dayan jakiyad . jarliy boluysan ni dakiju namayi seriged qayan sirege-yin tedkükü cay-tu mini mongyol qayan küseksen küsel-i ni qangyaju . törö šajin qoyar-i badaraju jiryauqubi bayin-a .. tere cay-tu . er-e kümün büse-ben tayilaju . er-e morin silüün qancu-yin yuur-un cinegen boluna . cayan malayai-yi nidün-dü üjgedesi ügei yajar-tu kögegeju yabuɣulun-a bi altan büse-yi qayad-tu naiman öröge ger-tü kürün . qubilan jiryuɣan qosiyud mongyol qadaɣalaysan bayin-a¹⁶

A fenséges uralkodó [=Dzsingisz kán] elszunnyadásakor Kubiláj nevű unokájának válogatott sereget adott és meghagyta neki, hogy a lehető legjobbban védelmezze az ő szállását,¹⁷ majd kihirdette parancsát: Mikor majd újra

a mongolokat a mandzsuktól. A. M. POZDNEYEV, *Mongolia and the Mongols. Volume one*, ed. John R. Krueger, transl. John Roger Shaw & Dale Plank, Bloomington, Indiana University, 1982, 30.

¹³ С. Чулуун, *Монголын түүхэнд Хотгойдын Чингүнжавын гүйцэтгэсэн үүрэг, үнэмлэл = XVII–XX зууны эхэн үеийн Монголын түүхийн судалга*, szerk. С. Чулуун & Э. Жигмэддорж, Улаанбаатар, 2010, 144–148.

¹⁴ Kiadása: *Oyirad teüken surbulji bicig*, kiadják: Badai, Altanorgil, Erdeni, Öbör Mongyol-un soylun keblel-ün qoriy-a. 1985, 306–317.

¹⁵ Leírás és tartalmi összefoglaló: Н.А. Сүхбаатар, *Монголын түүхийн тод бичгийн сурвалжууд*, Улаанбаатар, 2002, 133–135.

¹⁶ Mongyol-un uy eki-yin teüke = *Oyirad teüken surbulji bicig*, kiadják: Badai, Altanorgil, Erdeni, Öbör Mongyol-un soylun-keblel-ün qoriy-a. 1985, 307.

¹⁷ Dzsingisz 1227-ben halt meg, ekkor Kubiláj unokája mindössze 12 éves volt, nem jöhetett még ekkor szóba mint trónörökös. Ez a motívum, hogy Dzsingisz Kubilájra ruházza a hatalmat feltehetően már a XIII. században megjelenik. 1260 és 1264 között Dzsingisz két unokája, Arigbuka és Kubiláj között polgárháború tört ki. A tét a birodalom jövője volt. Arigbuka a konzervatív vonalat képviselte, azaz folytatni akarta a dzsingiszi tradíciókat, például a birodalom központját

felébredek és elfoglalom a trónt, akkor minden vágyat teljesíteni fogok, a világi hatalom és a vallás fel fog virágozni.¹⁸ Akkor majd a férfiak megereszthetik az övüket, a paripák száján annyi hab sem lesz, mint amekkora egy moly-lárva. A fehér sapkásokat [= Kazakokat] elűzőm a láthatáron túlra. Az arany övemet a kánok nyolc fehér jurtájába¹⁹ viszem, majd szétosztva a hat mongol megyében²⁰ fogják őrizni.

A monda világos és érthető. Dzsingisz kán újra el fog jönni, beköszönt az aranykor, minden vágy teljesülni fog, a világi és egyházi hatalom egymással harmóniában fogja uralni a világot. Nem kell majd dolgozni sem, ki lehet oldani az övet, leheveredni a fűre, a lovakat sem kell meghajszolni, és az ellenségnek nyoma sem lesz a látóhatáron.

A monda keletkezésének *ante quemje* a történeti mű keletkezésének idejével, azaz 1825-tel azonos. A *post quem* az ojrátok a mandzsu uralom alá kerülése (1750-es évek vége) után lehetett. Tehát a legnagyobb valószínűséggel ez a monda a XVIII. század második felében, illetve a XIX. század elején keletkezett.

Sem ez a legenda, sem ennek a variánsa nem szerepel más történeti műben, sem a szájhagyományban.²¹ Dzsingisz visszatéréseivel kapcsolatban azonban

---

továbbra is csak az ősi mongol területeken tudta elképzelni. Kubiláj ezzel szemben új alapokra kívánta helyezni a birodalmat. A fővárost a mai Peking elődjébe szándékozta áttenni és egy kínai központú birodalmat akart, ami a kínai tradíciókból is merít. Végül Kubiláj győzedelmeskedett, azonban törvényessége kérdéseket vetett fel, ezért Dzsingiszre, mint a legitimitáció forrására hivatkozott. ROSSABI, Moris, *The reign of Khubilai khan = The Cambridge History of China, (Alien regimes and border states, 907–1368)*, Volume 6, (eds.) Denis Twitchett & John K. Fairbank, Cambridge University Press, 1994, 422–428. Kesigtoytaqu, „*Cinggis qayan-u altan tobci neretü cedig*”-un jokiyadaysan cay üy-e-yin tuqai. = *Mongyol-un erten-ü udq-a jokiyal-un sin-e sudulul*, Öbör Mongyol-un arad-un keblel-ün qoriy-a. 2008, 205.

¹⁸ Világi hatalom és vallás egymást támogató és erősítő koncepciója, a kettős törvény/hatalom (mongol *qoyar yosu*) Kubiláj uralma alatt tűnik fel, majd a XVI. század végén újra megpróbálják ezt feléleszteni. A mandzsuk hatalmi berendezkedésében nem volt meg az egyenrangúság, ott a világi hatalom a vallás felett állt.

¹⁹ Nyolc fehér jurta: elsősorban Dzsingisz kánnak szentelt emlékhely Ordoszban (Belső-Mongólia). Legújabb összefoglaló: K. N. Qurcabilig, *Cinggis-un tayily-a-yin soyul sudulul*, Öbör Mongyol-un suryan kümüjil-ün keblel-ün qoriy-a. 2009.

²⁰ Hat mongol megyére két magyarázat lehetséges. Egyik szerint mikor 1368-ban a mongolok a kínai területekről visszamenekültek az északi pusztára, akkor csak hat *tümen*nyi (a mongol *tümen* eredetileg tízezer katonából álló hadtestet jelölt) mongol maradt meg, ebből a hat *tümen*ből lehet a hat megye. Másik magyarázat szerint mikor Dajan kán XVI. század elején átmenetileg újra egyesíteni tudta a mongol területek egy részét, akkor a hat megyére osztotta őket. A. Tümen, *Mongyol-un oboy ayimay neyigem-ün bayiyulal-un neres-ün tayilburi*, Öbör Mongyol-un arad-un keblel-ün qoriy-a, 1999, 310.

²¹ Dzsingisz kánnal kapcsolatos mondáknak és legendáknak két jelentős gyűjteményes kiadása van, ezekben nem szerepel. (X. Сампилдэндэв, *Эзэн Богд Чингис хааны домог оривой*, Улаанбаатар,

van egy mondatöredék. E szerint Dzsingisz halálakor megjövendölte, hogy majd vissza fog térni, ennek megadja a pontos helyét is, amely nem messze van szülőföldjétől. Ott egy várost fog emelni, és a földből drágakövek fognak előbukkanni. Lesz egy tó, ahonnan a *Kandzsúr* és a *Tandzsúr*, azaz a buddhista kánon fog napvilágra kerülni.²² A két monda között valószínűleg semmiféle közvetlen kapcsolat sincs, az egyetlen közös motívum bennük, hogy Dzsingisz kán újra uralkodni fog, de ez a gondolat egymástól függetlenül is megjelenhetett különböző mongol területeken.

A monda elterjedése hiányának egyik oka a mongol buddhista világnép lehetett. A mandzsú hatalom által jelentős mértékben támogatott buddhizmus a zűrzavaros időre, a rossz sorsra két választ adott. A jelentől elvonatkoztatva úgy gondolták, hogy ha Buddha és/vagy az istenek látják, hogy a földön rosszul mennek a dolgok, akkor ide küldenek valakit. Dzsingisz kán születésére ez az egyik magyarázat,²³ ezenkívül ennek párhuzama lehetett az, hogy a tibeti eredetű Geszer eposzban a főhős is azért születik, hogy rendet és békét teremtsen Buddha és az istenek utasítására.²⁴ A jelen sanyarúságára pedig azt a megoldást kínálta a mongol buddhizmus, hogy a Tant kell olvasni, mert ettől minden rendben lesz.²⁵ Több kisebb istenség is volt, akikhez boldogságért és jó sorsért lehetett imádkozni, illetve áldozatokat tudtak nekik bemutatni. Ebben a képben Dzsingisz újbóli visszatérte idegenül hatott. Természetesen itt a források szűkös volta miatt meglehetősen nagy a bizonytalanság, mert buddhista indíttatású szövegek ezerszámra maradtak fenn, míg más gyakorlatilag nem. Emiatt indokolt a kérdés további, más módszerekkel való vizsgálata.

1992 és Tegüsbayar, *Cinggis qayan-u domoy-ud*, Öbör Mongyol-un arad-un keblel-ün qoriy-a, 1998). Természetesen van esély arra, hogy a jövőben felbukkanjon egy ilyen legenda. Mongol uralkodókkal kapcsolatos legendák elemzésére lásd: BIRTALAN Ágnes, *The Mongolian Great Khans in Mongolian Mythology and Folklore*, AOH, 2005, 299–311.

²² *Dörben jüül-tin teüke*, 18. folió. Kézirat, lelőhely és jelzet: Mongol Nemzeti Könyvtár 15/96.

²³ A *Quriyangyui altan tobci* nevű, a XVII. század elején összeállított mongol történeti műben az alábbiakat olvashatjuk: *arban qoyar mayu qad töröjü . qamuy amitan-i jobayaju yabuqui-dur tedeni doroyitayulqui-yin tulada burqan-dur biwanggirid ögtejü . cinggis qayan töröbei gekü. Azt beszélik, hogy mikor tizenkét gonosz kán született és szenvedést zúdítottak az élőlényekre akkor azért, hogy ők elbukjanak Buddha jóslatot adott és megszületett Dzsingisz kán. Qad-un ündüsiün quriyangyui altan tobci* (Textological Study), Transcription and index by SH. Choimaa, Ulaanbaatar, 2002, 41.

²⁴ Geoffrey SAMUEL, *The Gesar Epic of East Tibet = Tibetan Literature*, Ithaca, New York, Snow Lion, 1996, 359.

²⁵ Tipikus példa: *olan amitan kedüi yadayu bolbacu burqan-u ünien jarliy-i tabil ügei jalbarabasu ali sanaysan küsel-i güicidkimüi. Az élőlények legyenek bármilyen szegények is, de ha Buddha igaz tanait folyamatosan ismételtetik, akkor minden vágyuk teljesülni fog.* SÁRKÖZI Alice, *Political Prophecies in Mongolia in the 17–20th Centuries*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1992, 70.

Összefoglalás

A legenda, amely szerint Dzsingisz nem halt meg, hanem pusztán elalszik és visszatér, csupán egyetlen történeti műben maradt fenn. Ez nagy valószínűséggel a XVIII. század második felében, illetve XIX. század elején keletkezett. Máiig nem került elő más, vele közvetlen kapcsolatban álló monda. A visszatérés motívuma azonban több mongol elbukott szabadságharcossal kapcsolatban is felbukkan. A legenda rejtett mondanivalója az akkori helyzettel (mandzsu uralommal) szembeni elégedetlenség.

Felhasznált irodalom

- A. TÜMEN: *Mongyol-un oboy ayimay neyigem-ün bayiylul-un neres-ün tayilburi*, Öbör Mongyol-un arad-un keblel-ün qoriy-a, 1999.
- BIRTALAN Ágnes: *The Mongolian Great Khans in Mongolian Mythology and Folklore*, AOH, 2005, 299–311.
- Dörben jüül-ün teüke*: kézirat, lelőhely és jelzet: Mongol Nemzeti Könyvtár, 15/96.
- JIMBADORJI: *Bolor toli*, Ündüsten-ü keblel-ün qoriy-a, 1984.
- K. N. QURCABILIG: *Cinggis-un tayily-a-yin soyul sudulul*, Öbör Mongyol-un suryan kümüjil-ün keblel-ün qoriy-a. 2009.
- KESIGТОУТАQU: „*Cinggis qayan-u altan tobci neretü cedig*”-un jokiyaydaysan cay iyy-e-yin tuqai. = *Mongyol-un erten-ü udq-a jokiyal-un sin-e sudulul*. Öbör Mongyol-un arad-un keblel-ün qoriy-a. 2008.
- MAGYAR Zoltán: *Halhatatlan és visszatérő hősök – Egy nemzetközi mondatípus Kárpát-medencei redakciói*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2001.
- Manuscripts from Private Collections in Ordus, Mongolia* (1): Szerk: Yang Haiying. Köln, 2000.
- MILLER, Robert James: *Monasteries and Culture Change in Inner Mongolia*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1959.
- Mongyol-un teüke*: Főszerk: Borjigidai Oyunbilig. Öbör Mongyol-un yeke suryayuli-yin keblel-ün qoriy-a, 2008.
- Oyirad teüken surbulji bicig*: Szerk. Badai, Altanorgil & Erdeni. Öbör Mongyol-un soyul-un keblel-ün qoriy-a, 1985.
- POZDNEYEV, A. M.: *Mongolia and the Mongols. Volume one*, ed. John R. Krueger, transl. John Roger Shaw & Dale Plank, Bloomington, Indiana University, 1982.

- ROSSABI, Moris: *The reign of Khubilai khan = The Cambridge History of China, (Alien regimes and border states, 907–1368)*, Volume 6, (eds.) Denis Twitchett & John K. Fairbank, Cambridge University Press, 1994.
- QAD-un üндүсiүн quriyangyui altan tobci (Textological Study): Transcription and index by Sh. Choimaa, Ulaanbaatar, 2002.
- SAMUEL, Geoffrey: *The Gesar Epic of East Tibet = Tibetan Literature*, Ithaca, New York, Snow Lion, 1996, 359.
- SÁRKÖZI Alice: *Political Prophecies in Mongolia in the 17-20th Centuries*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1992.
- TEGÜSBAYAR: *Cinggis qayan-u domoy-ud*, Öbör Mongyol-un arad-un keblel-ün qoriy-a, 1998.
- УЛАҮАН: “*Erdeni-yin tobči*”-yin sudulul, Liyooning-un üндүсiтen-ü keblel-ün qoriy-a, 2005.
- WOOD, Frances: *The Silk Road*, London, The British Library, 2003.

- Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улсын түүх, Улаанбаатар, 1968.
- С. ЧУЛУУН, *Монголын түүхэнд Хотгойдын Чингүнжавын гүйцэтгэсэн үүрэг, үнэмлэл = XVII-XX зууны эхэн үеийн Монголын түүхийн судалга*, szerk. С. Чулуун & Э. Жигмэддорж, Улаанбаатар, 2010.
- На. СҮХБААТАР: *Монголын түүхийн тод бичгийн сурбалжууд*, Улаанбаатар, 2002.
- Чулууны Далай: *Ойрад Монголын түүх*, Улаанбаатар, 2002.
- Х. САМПИЛДЭНДЭВ: *Эзэн Богд Чингис хааны домог оривой*, Улаанбаатар, 1992.

Tartalomjegyzék

„KÖZEL”

HEVESI KRISZTINA: Mereruka vezír masztabájának mozgásábrázolásai. A 13-as kamra reliefjei.....	9
TAKÁCS DÁNIEL: III. Mereszanh sírja és környezete.....	27
KÖVI FRANCISKA: Kopt kolostori művészet: a Vörös és a Fehér kolostor.....	47
SUSÁNSZKI JUDIT: Pokoli történetek. Bibliai útikalauz a síron túl.....	59
GYÖNGYÖSI CSILLA: Az egyistenhit megvallásáról (tawhīd) szóló hadíszyűjtemény ismertetése Buḥāri <i>Ṣaḥīḥ al-Buḥāri</i> című művéből.....	69
SZÁLKAI KINGA: Politikai iszlám: Alternatíva Közép-Ázsia számára?.....	79
BAGYINKA KRISZTINA: Törökország új önmeghatározása. Az új török külpolitika.....	89

„TÁVOL”

NYESTE ZSOLT: A kauzalitás szerepe a <i>Gendzsi monogatariban</i>	101
SZÁJLI KRISZTINA: Edogawa Ranpo és a japán detektívregény.....	119
SÁGI ATTILA: A nyelvi sztenderdizációs folyamatokat elősegítő és gátló tényezők Japánban a XX. században.....	131
SÁNDOR ANGELIKA: Amit az udvariasságelmélet nem tud.....	143
FÜREDI CSILLA: Személyes névmások, személyre utaló szavak a japán genolektusokban.....	151
LÁZÁR MARIANNA: Az ókori kínai és japán bronztükrökön megjelenő Négy Égtájór kultusza.....	161
VÖRÖS ERIKA: Hegy a világban, világ a hegyben. A szakrális világ földi megnyilvánulása a japán eszmerendszerben.....	171
DEÁK BORBÁLA ZSUZSANNA: A nevári buddhizmus sajátos arca.....	187
DÓBER ÁGNES: Felhők és vérpoklok. A nőkről alkotott kép a vallásban a premodern Japánban.....	195
SINKA ZSÓFIA: Távoli Szépségek. Kisaengek.....	205
KÁPOLNÁS OLIVÉR: Dzsingisz kán visszatérése.....	217

„KAPCSOLATOK”

HARTYÁNDI MÁTYÁS: Az emberi test a korai kínai bölcseletben.....	225
BARTÓK ANDRÁS: Fortélyok és táblajátékok. A kelet-ázsiai és a nyugati stratégiai kultúra.....	233
ILKÓ KRISZTINA: Eskandély Máté. Egy középkori magyarországi remete Kínában?	243
TAKÓ FERENC: Érvek, technikák, autoritások. Matteo Ricci <i>Tianzhu</i> <i>shiyijének</i> érvelési módszeréről.....	255
HANÁK JÁNOS: Christovão Ferreira két arca	271
CSONTOS SÁRA: A magyar ősköltészet keleti kapcsolatai.....	281
KONTSEK ANDRÁS: A jogaszövegek magyar nyelvű interpretációi.....	289
DOMA PETRA: Japán Shakespeare?	299
DÉNES MIRJAM: Japonizáló díszletek, jelmezek és a tradicionális japán művészet kapcsolatai. Tervezők, források, látásmódok	305
SEBESTYÉN DÓRA: Japán békeszerződés, 1951.....	327
MUSZKA KATALIN: <i>Koryo Saram</i> : A Közép-Ázsiába deportált koreaiak története	337
CSENDOM ANDREA: A Japánban élő koreai kisebbség, <i>a zainichi</i> „probléma”. Félreértések a koreai betelepülések kapcsán és napjaink generációs problémái.....	347